

kdo ti napsal ten song, děvče?

Pavel Klusák

Ženská práce

Host, 2025, 368 stran

TEXT KLÁRA ŘEPKOVÁ

FOTO DAVID KONEČNÝ

HODNOCENÍ 82 %

Byly první, inovátorky, přepisovaly pravidla, měnily to, co ženy můžou v hudebním světě dělat a znamenat, zároveň nikdy úplně nezapadaly. To spojuje hudebnice, jejichž příběhy představuje publicista a spisovatel Pavel Klusák v Ženské práci. Zároveň ale až s fascinací přezkoumává jejich osobní tragédie.

Kniha s podtitulem Příběhy hudebnic, které proměnily scénu i společnost navazuje na dvě série stejnojmenného rozhlasového pořadu, který v letech 2024 a 2025 běžel na Českém rozhlase Vltava. Jednotlivým osobnostem se tady ale dává větší prostor i komplexnější hudební pozadí v podobě odkazů na rozsáhlé playlisty.

Každá z vybraných interpretek má svou kapitolu, navzájem se potkávají jen letmo. Začíná se u Billie Holiday, pak ve vesměs chronologickém pořadí následují Carole King, Nina Simone, Joni Mitchell, Patti Smith, Yoko Ono, Kate Bush, Laurie Anderson a Suzanne Vega. Výjimkou je kapitola o hnutí riot grrrl, která jako jediná nezkoumá jedinou personu. Sbírku uzavírají Björk a PJ Harvey.

Jak vybraná dvanáctka napovídá, nejde o ponor do hudebního undergroundu, spíš o snahu přiblížit, kdo se skrývá za zlidovělými melodiemi a co jsou zač jména, která jako inspiraci udávají další a další umělci a umělkyně. S tím souvisí i formát místy připomínající učebnici dějepisu. Vyprávění životních příběhů je chronologické, dopady životních událostí jsou jasné a snadno pozorovatelné. Dějiny někdy ustupují detailním rozborům děl (Laurie Anderson, Björk), jindy si autor více libuje v osobním životě (Nina Simone, Patti Smith), vždy to ale působí redukováně.

Životopisný proud občas narušují osvěžující vsuvky historického nebo oborového kontextu, objeví se i výňatek z Klusákova staršího rozhovoru s Laurie Anderson nebo jeho osobní vzpomínky, třeba na návštěvu newyorské Tom's Diner, proslavené písní Suzanne Vega, nebo na to, jak se mu Peaches na koncertě za-bořila zadkem do hlavy.

Za zmínku stojí grafické zpracování knihy: od pórovité obálky, připomínající na dotek beton, přes portréty jednotlivých umělkyň a doprovodné ilustrace Michaely Kukovičové a Magdaleny Rutové po tmavě fialovou barvu, kterou je celý text vytištěný, každá z interpretek má navíc vlastní font. Je vidět, že jak knížka vypadá a působí v ruce, se neřešilo jen pro formu.

Tím, jak významný otisk vybrané umělkyně zanechaly v popkultuře, se vyprávění nedokáže odtrhnout od systémových problémů, jako je sexismus, feminismus, rasismus (autor zvláště zachází s pojmy černý/černošský/afroamerický a zároveň se vždy dozvíme, když je někdo jiné rasy než bílé), domácí násilí, závislosti, AIDS a další. Všechna tato témata ale bohužel nedostávají tolik prostoru, kolik by si zasloužila.

O to víc ho dostávají konkrétní případy životních traumat (muset se vzdát dítěte, domácí násilí, smrt blízkého). Jako by úspěch navzdory utrpení bylo to, co je na nich zajímavé. Hodně prostoru dostávají milostní i tvůrčí partneři žen. Nejvíce tím trpí část o Yoko Ono, kde má John Lennon celou kapitolu, vesměs u všech hudebnic ale najdeme muže jako zásadní postavy jejich kariér. Často zaslouženě, ale nejde se ubránit hořké otázce, jestli by umělkyně, kdyby se role prohodily, dostaly stejný prostor.

Klusák v několika případech komentuje, že k tvorbě nezvaly spolupracovnice, i když se jinde píše, že producentky aby člověk pohledal, a leitmotivem je, o kolik náročnější je se v hudebním světě prosadit jako žena. To, jak moc jsou všechny zmíněné kontexty potřeba a kolik by měly dostat prostoru, je samozřejmě otázka nelehká a subjektivní.

Než na ni někdo najde odpověď, Ženská práce určitě postačí jako důstojný úvod do životů a děl svých protagonistek.

